

УДК 378.147:37.013.42:746.3(477.44)

<https://doi.org10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.04>**Красильникова І.В.**

кандидат педагогічних наук, доцент
 Вінницький державний педагогічний університет
 імені Михайла Коцюбинського
 м. Вінниця, Україна
 e-mail: ivs1327@gmail.com

Божок І.О.

здобувач вищої освіти
 Вінницький державний педагогічний університет
 імені Михайла Коцюбинського
 м. Вінниця, Україна
 м. Вінниця

Бурнос Є.О.

здобувач вищої освіти
 Вінницький державний педагогічний університет
 імені Михайла Коцюбинського
 м. Вінниця, Україна
 м. Вінниця

МИСТЕЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ КЛЕМБІВСЬКИХ ВИШИВОК ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах проаналізовано сутність мистецького потенціалу традиційних клембівських вишивок як засобу розвитку творчих цінностей особистості майбутнього вчителя технологій; розкрито основні принципи створення клембівських традиційних вишитих текстильних виробів як традиційного культурного елемента Поділля; охарактеризовано сутність символічних образів традиційних орнаментальних композицій та технік вишитих клембівських жіночих та чоловічих сорочок.

Ключові слова: мистецький потенціал, мистецтво вишивок, освітній процес, національна культура, орнамент у вишивці.

Abstract. The theses analyze the essence of the artistic potential of traditional embroideries of the village of Klembivka as a means of developing the creative values of the personality of a future technology teacher; reveal the basic principles of creating traditional embroidered textile products of the village of Klembivka as a traditional cultural element of Podillia; characterize the essence of symbolic images of traditional ornamental compositions and techniques of embroidered women's and men's shirts of the village of Klembivka..

Keywords: artistic potential, art of embroidery, educational process, national culture, ornament in embroidery.

У теперішній час, коли відбуваються фундаментальні зміни всіх рівнів освіти, здійснюються задуми Нової української школи, існує потреба у кардинальній модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема вчителів технологій. Фахова підготовка вчителів технологій передбачає не лише опанування базових знань та вмінь з предмету, потребує володіння різноманітних технік і технологій, а й вимагає у майбутніх фахівців здатності творчо мислити, діяти, самовиражатися. Адже тому для розвитку творчих навичок в підготовці майбутніх вчителів технологій логічним є використання

мистецького потенціалу різних видів традиційного декоративно-ужиткового мистецтва.

У попередніх дослідження ми розглядали використання в освітньому процесі мистецтва писанкового розпису, гончарства, витинанки з метою формування та розвитку людських цінностей особистості. [1; 2; 3]

Процес вивчення традиційних клембівських вишивок сприятиме розвитку у майбутніх вчителів технологій творчому збагаченню, національній зорієнтованості, художньо-естетичній активності.

Популярними клембівські вишивки стали в другій половині XIX століття. Клембівським народним вишивкам притаманні цілісні та багатогранні орнаментні традиції, які представляють собою продукт народної культури Поділля. Формування цілісної орнаментної системи вишивок в селі Клембівка бере початок ще з прадавніх віків, традиції якої передавались від покоління до покоління, ніби священі духовні звичаї, поступово і незмінно. Адже тому клембівські вишивки мають сталий та незмінний характер, проявляючись в найрізноманітніших формах.

Автентичні орнаментальні клембівські вишивки мають головну та визначальну відмінність – це глибинний сакральний зміст її складових і символів, які створені і запроваджені в часи минулих епох, коли наш етнос йшов своїми шляхами. Ці шляхи були сповнені злетами та падіннями, горем та радощами, але наш народ завжди був і є вірним духовним традиціям предків. Ці традиції відображають народні пісні, казки, легенди, міфи, перекази, обряди, звичаї і, звісно, орнаментальні композиції. Орнаментальні композиції клембівських вишивок зберігають в собі відголоски прадавніх вірування та світоглядні переконання наших предків.

Всі клембівські вишивки можна поділити на дві великі групи – це вишиті жіночі і чоловічі сорочки та вишиті обрядові рушники. В даному дослідженні приділимо увагу орнаментальним традиціям вишитих жіночих та чоловічих сорочок, які виконуються швом «низь» або шляхом комбінування декількох вишивальних швів (максимально може бути до семи), зокрема: виколювання, зерновий вивід, рахункові гладі, штапівка, ретязь та ін.

Шов «низь» вишивають червоними, синіми, блакитними, зеленими, чорними або жовтими нитками, а комбіновані техніки вишивають білими нитками по білій тканині. Орнаментальні композиції, які вишивають швом «низь», мають чіткі графічні зображення, а орнаментальні композиції «білим по білому» виглядають як виразні фактурні характерні поверхні, які виконані різними вишивальними техніками. [5]

Шов «низь» широко використовується для оздоблення вишитих виробів на території всього Поділля, а комбінування вишивальних технік зустрічається рідше. В селі Клембівка, а також в селах Стіна, Яланець та ін. така традиція дуже поширена, коли комбінування вишивальних технік використовується для створення обрядового весільного одягу (шлюбні жіночі та чоловічі сорочки).

Археологічні артефакти часів Трипілля-Кукутенів, а також ранішні археологічні епохи підтверджують давнє походження орнаментальних композицій клембівських вишивок, які зберіглись до наших часів практично

незмінними. Це такі символи, як різновиди сварг, свастик та їх різноманітні комбінації, S-подібні геометризовані символи, ромбовидні, хрестоподібні знаки-символи. Знаково-символічна мова чітко відслідковується на клембівських сорочках, які вишиті низзю. На фрагментах, які вишиті комбінованими техніками також відслідковується знаково-символічна мова, але менш чітко. [4]

Отже, клембівські вишивки – цілісні, вони органічно поєднуються з орнаментними традиційними композиціями інших видів народних ремесл Поділля. Це підтверджує порівняльний аналіз геометризованих орнаментальних композицій клембівських вишивок з орнаментальними композиціями вишивок таких осередків Поділля, як Нетребівка, Тиманівка, Гарячківка, Бондурівка і багато ін., а також з образними орнаментальними композиціями подільських килимів, гончарних виробів, писанок та ін.

Необхідно відмітити, що клембівські вишиті жіночі та чоловічі сорочки мають особливий крій, якій нероздільно взаємопов'язаний з орнаментальними композиціями цих сорочок. Крій сорочок має регіональні унікальні особливості, притаманні значній частині Ямпільщини та прилеглих територій.

Традиційний крій чоловічих сорочок проснував до середини ХІХ сторіччя, якій був замінений «косовороткою» і існував до 1940-х років. [5]

Крій жіночих клембівських сорочок є унікальним, від відрізняється від крою традиційних подільських сорочок, в якому інакше з'єднуються руками із станком, оскільки полік має особливе розташування вишивки. Також інакший спосіб розкроювання шийного вирізу, на якому немає коміру, на відміну від традиційних подільських сорочок. Також на клембівських сорочках відсутні вишиті погрудки, які присутні на традиційних подільських сорочках.

На клембівських жіночих сорочках так звану квітку у вигляді орнаментного знаку, якій був розташований під шийним вирізом. Під квіткою до пояса вишивалась своєрідна вертикальна смуга геометричного орнаменту. На кожен день сорочки вишивали з рукавами довжиною $\frac{3}{4}$ без манжетів, які були властиві для традиційних подільських сорочок.

Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що орнаментальні традиції клембівських вишитих сорочок – це повноцінне та незаперечно мистецьке явище автентичної подільської культури, яке має споконвічну духовну основу. Фундаментальне вивчення цього явища теперішнім поколінням народу України – це гарант та запорука результативних життєдайних перспективних змін нашого державницького розвитку, зміцнення та незнищенності.

Список використаних джерел:

1. Марущак О. В., Савчук І. В. Формування духовно-матеріальної культури учнів старшої школи засобами гончарства. *Science, research, development. Pedagogy. #3 (Наука, исследования, развитие. Педагогика. #3)* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (30.03.2018-31.03.2018,

- Rotterdam (The Netherlands) / Роттердам (Голландія). Warszawa, 2018. 156 с. С. 69-72.
2. Савчук І.В., Тихолаз Д.В. Виховання художньо-естетичного смаку школярів засобами мистецтва писанкарства. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 109-112.
 3. Красильникова І.В., Божок І.О., Бурнос Є.О. Використання творчого потенціалу мистецтва сайнківських витинанок у підготовці майбутніх вчителів технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) та молодих учених: збірник наукових праць* / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: тов «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 35-37.
 4. Захарчук-Чугай Р.В. Українське народне декоративне мистецтво : Навч. посіб. К. : Знання, 2012. 342 с.
 5. Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українська вишивка. К.: Либідь, 2002. 160 с.
 6. Соловей В.В., Зузяк Т.П., Марущак О.В. Українське народне мистецтво як засіб формування етнокультурної компетентності майбутніх фахівців з декоративного мистецтва. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023. № 13(27) 2023. С.897. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-625-638](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-625-638)